

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКСКУРСІЙНО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітня програма	«Початкова освіта»
Факультет	Педагогічний
Кафедра	Теорії та методик початкової освіти
Семестр	3
Кількість кредитів	3
Мова викладання	українська

Викладач	Д.пед.н., проф. Марчук О. О
Контактна інформація	oxanna442@ukr.net

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Навчальна дисципліна «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі» буде корисна майбутнім вчителям початкової школи, організаторам позакласної і позашкільної виховної роботи ЗЗСО, які прагнуть оволодіти системою знань про особливості організації екскурсійно-краєзнавчої роботи; методи дослідження природи, історії, культури, економіки рідного краю з метою використання краєзнавчого матеріалу на уроках в початковій школи та під час організації позакласної туристично-краєзнавчої роботи; формування навичок організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в школі, організації та проведення туристичних походів, експедицій та екскурсій із молодшими школярами, організації роботи шкільних краєзнавчих музеїв, участі у різноманітних туристичних і краєзнавчих заходах. Основними перевагами дисципліни є практична спрямованість та оволодіння навичками організації і проведення екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі. При викладанні дисципліни активно застосовуються дослідницькі завдання, розв'язання педагогічних ситуацій, рольові та ділові ігри, мультимедійні презентації, проекти тощо.
Мета та цілі	«Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі» як навчальна дисципліна передбачає засвоєння майбутніми фахівцями професійної компетентності щодо організації і проведення екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі.
Результати навчання	Майбутні вчителі початкової школи, організатори позакласної і позашкільної виховної роботи ЗЗСО повинні знати : сутність та педагогічне значення шкільної екскурсійно-краєзнавчої роботи; історію розвитку краєзнавчого руху в Україні; методику краєзнавчого вивчення та дослідження своєї місцевості; основні форми та методи вивчення рідного краю; методи та прийоми впровадження краєзнавчого принципу у початковій школі; зміст та форми позакласної екскурсійно-краєзнавчої діяльності; зміст експозиції відділів природи та і господарства шкільних краєзнавчих куточків та музеїв. Майбутні вчителі початкової школи, організатори позакласної і позашкільної виховної роботи ЗЗСО повинні вміти : проводити екскурсійно-краєзнавчі дослідження своєї місцевості; розробляти зміст та методику проведення

Soft skills:	<p>краєзнавчих подорожей та екскурсій; складати типовий план шкільної екскурсійно-краєзнавчої роботи; складати план вивчення географії рідного краю; складати краєзнавчу бібліографію; розробляти річний план роботи шкільного туристично-краєзнавчого гуртка; складати положення та розробляти сценарії туристично-краєзнавчих заходів – екскурсій, походів, вечорів, олімпіад тощо.</p> <p>Розвиток професійного мислення майбутнього вчителя початкової школи, організатора позакласної і позашкільної виховної роботи ЗЗСО; використання отриманих знань для подальшого саморозвитку.</p> <p>Розвиток «гнучких навичок» - soft skills: навичок комунікації, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння злагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості зворотного зв'язку / допомоги від колег, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше).</p>
Пререквізити	<p>Здобувач вищої освіти повинен знати такий попередній курс: «Інноваційні технології позакласної та позашкільної виховної діяльності».</p> <p>Здобувач вищої освіти повинен вміти: виявляти здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.</p>

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
Тема 1. Зміст екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі.	<p>Предмет, мета і завдання курсу «Методика організації екскурсійно-краєзнавчої роботи в початковій школі». Завдання, принципи та функції екскурсійно-краєзнавчої роботи. Основні методи краєзнавчих досліджень. Основні форми екскурсійно-краєзнавчої роботи та методика їх організації і проведення.</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Форми екскурсійно-краєзнавчої роботи », есе «Роль екскурсійно-краєзнавчої роботи для розвитку молодших школярів».</p>	<p>6</p>
Тема 2. Історія шкільного краєзнавства в Україні.	<p>Періодизація національного краєзнавства. Перші краєзнавчі відомості стародавніх людей. Видатні постаті українського краєзнавства. Зародження шкільного краєзнавства в Україні. Становлення і розвиток шкільного краєзнавства у ХХ столітті. Відродження краєзнавства в системі шкільної освіти у період незалежності України. Роль молодіжних товариств у розвитку краєзнавства та туризму в Україні.</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Впровадження інноваційних технологій навчання в екскурсійно-краєзнавчу роботу», життєпис одного із видатних діячів українського краєзнавства.</p>	<p>6</p>
Тема 3. Туристична карта: мета створення, зміст легенди туристичної карти.	<p>Зародження туристичної картографії. Поняття «масштаб», «карта». Класифікація туристичних карт. Зміст легенди туристичної карти.</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, екскурсійний маршрут одним із районів області, де Ви проживаєте, повідомлення «Історія становлення спеціальної туристичної картографії».</p>	<p>6</p>

Тема 4. Організація і методика проведення краєзнавчих екскурсій.	Зміст, ознаки і функції краєзнавчої екскурсії. Класифікація і тематика екскурсій. Методика організації і проведення краєзнавчих екскурсій для школярів різних вікових категорій.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, конспект краєзнавчої екскурсії, «Портфель екскурсовода».	6
Тема 5. Фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти.	Стан краєзнавчої вивченості замків і фортець України. Класифікація оборонних споруд. Законодавство України про охорону культурної спадщини. Характеристика видатних пам'яток фортифікаційного зодчества Рівненщини.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, презентація «Видатні пам'ятки Вашого рідного краю», картотека літератури про оборонні споруди України.	6
Тема 6. Шкільні краєзнавчі музеї.	Музей як провідна форма позакласної роботи. Види музеїв. Положення про створення музею при закладі загальної середньої освіти. Основні принципи організації та діяльності музею. Комплектування фондів. Фондова робота. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, перелік експонатів шкільного краєзнавчого музею, експозиційно-просвітницький захід (екскурсію, лекцію, свято, тематичний вечір) на базі шкільного краєзнавчого музею.	6
Тема 7. Стаціонарні форми краєзнавчої роботи. Краєзнавчий гурток в школі.	Організація краєзнавчих вечорів в школі. Проведення краєзнавчих конференцій. Краєзнавчі вікторини та ігри. Краєзнавчий гурток в школі.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, краєзнавча вікторина для учнів початкової школи, календарний план роботи краєзнавчого гуртка.	6
Тема 8. Педагогічні аспекти туристично-краєзнавчої діяльності в школах та позашкільних закладах.	Проблеми туристсько-краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти. Шляхи вирішення проблем туристсько-краєзнавчої роботи на рівні ЗЗСО. Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні. Позашкільні навчально-виховні заклади. Краєзнавча робота позашкільних закладів.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, повідомлення «Історія розвитку позашкільної краєзнавчої роботи в Україні», повідомлення «Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді».	6
Тема 9. Проведення походів та масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів.	Походи як одна з найважливіших форм туристичної діяльності. Види походів. Методика організації туристських походів вихідного дня. Організація і проведення багатоденних туристських походів. Організація та проведення масових туристсько-краєзнавчих заходів з учнями. Туристичний похід-зліт і туристичні змагання. Вивчення Положень та Умов проведення зльотів, змагань тощо. Організаційно-методична робота у таборі праці і відпочинку школярів.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, маршрут походу вихідного дня з визначеною метою походу та важливими природними й історико-культурними об'єктами, сценарій краєзнавчого вечора.	6
Тема 10. Навчальна стежка.	Види стежок – комплексні й тематичні. Етапи створення та облаштування навчальної стежки.	Експрес опитування, складання термінологічного словника, паспорт навчальної стежки,	6

Організація і проведення екскурсійної роботи на краєзнавчо-екологічній стежці. Документація й правове узгодження організаційних питань створення стежки. Облаштування майданчиків для спостереження та рекреаційних зон. Просвітницька та виховна робота на стежці.	ескізи інформаційних щитів та плакатів навчальної стежки.
---	---

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Базова

1. Брижак Н.Ю. Краєзнавча та туристична робота. Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності «Початкова освіта» : Мукачево: МДУ, 2012. 116 с.
2. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник. Херсон : ОЛДІ ПЛЮС, 2016. 248 с.
3. Грицай Н.Б. Методика підготовки та проведення екскурсій з біології : навчально-методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2016. 232 с.
4. Дудорова Л. Ю., Романенко В.В. Організація краєзнавчо-туристичної діяльності. Курс лекцій. Навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2009. 116 с.
5. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі: курс лекцій. Тернопіль: Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с
6. Зеленська Л.І., Троценко О.В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Д.: РВВ ДНУ, 1012. 80 с.
7. Колотуха О.В. Ресурсний потенціал дитячо-юнацького туризму в Україні. К.: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, 2005. 116 с.
8. Колотуха О.В., Онищенко Є.В. Навчально-методичний комплекс курсу «Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи». Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2016. 32 с.
9. Колотуха О.В., Щербатюк Н.І. Організація краєзнавчо-туристської діяльності. Навч. посібник. Кіровоград: ПП. Центр оперативної поліграфії Авангард», 2012. 186 с.
10. Королько А. Основи шкільного краєзнавства. Івано-Франківськ, 2019. 78 с.
11. Костриця М., Обозний В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч . посібник. К.: Вища школа 1995. 223 с.
12. Кравець Н.В. Краєзнавча робота в контексті навчально-виховної діяльності сучасного закладу освіти: методичний посібник. Дубно, 2016. 156 с.
13. Кузьма-Качур М.І., Горват М.В. Основи краєзнавства: навч.-метод. посібник. Київ : Ліра – К, 2016. 315 с.
14. Луцький Я. В., Косило М. Ю. Туристично-краєзнавча робота в школі. Івано-Франківськ : ЛІК, 1994. 80 с.
15. Навчальні екскурсії для молодших школярів. К.: Шкільний світ, 2007. 128с.
16. Організація екскурсійної та туристичної роботи з учнівською молоддю : навч.-метод. посіб. / уклад.: Є.І. Коваленко. Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2008. 65 с.
17. Організація екскурсійної діяльності : навчально методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» / уклад. Н. В. Аксьонова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 248 с.
18. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. Київ : «Академвидав», 2010. 248 с.
19. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. К. : Альтепрес, 2003. 352 с.
20. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посібник. / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. К.: Знання, 2008. 575 с.
21. Покоłodна М. М.Організація екскурсійної діяльності: підручник. Харків : ХНУМГім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
22. Попов М.М. Організація шкільного туризму. Ч.1. Вип.7: Навч.-метод. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Х.: Основа, 2012. 111 с.
23. Попов М.М. Організація шкільного туризму. Ч.2. Вип.8: Навч.-метод. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Х.: Основа, 2012. 111 с.
24. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Кондор, 2011. 338 с.
25. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі. Івано-Франківськ, 2002. 110

с.

26. Шарий В.П. Теорія і методика туристичної та краєзнавчої роботи: Навчальний посібник для студентів ВНЗ фізичного виховання і спорту. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет, 2010. 297 с.

27. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т.Тронько. К. : Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.

28. Шумілова І.Ф. Педагогічне краєзнавство : навчальний посібник. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. 330 с.

Допоміжна

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. К.: Альтерпрес, 2012. 444 с.

2. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах : навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.

3. Вагеннік О.М. Організація та особливості проведення експедицій з етнографічного краєзнавства. Методичні рекомендації. Запоріжжя: КЗ «Центр туризму» ЗОР, 2019. 56 с.

4. Верес К.О. Туристичне краєзнавство: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм» денної форми навчання. К.: НУХТ, 2015. 114 с.

5. Дем'янчук Г.С., Дем'янчук Б.Г., Дем'янчук А.Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. К.: Просвіта, 2006. 296 с.

6. Дідух Я. П., Ермоленко В. М., Крижанівський О. Т. та ін. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники». К.: Фітосоціоцентр, 2000. 88 с.

7. Долганова Н.Л., Кучеренко Н.Л. Організація діяльності керівника гуртка: навчальний посібник: Кривий ріг, 2020. 45 с.

8. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч.посіб. для студ. вищ. навч. заклад/ В.К.Федорченко, О.М.Костюкова, Т.А.Дьорова, М.М.Олексійко. К.: Кондор, 2004. 166с.

9. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.

10. Маланюк Т.З. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2010. 205 с.

11. Маланюк Т.З. Патріотичне виховання учнів основної школи засобами туристсько-краєзнавчої роботи : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2017. 304 с.

12. Маланюк Т.З. Туристичне краєзнавство : курс лекцій. Івано-Франківськ : ПНУ, 2013. 132 с.

13. Основи краєзнавства : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. О.П. Реєнта. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. 332 с.

14. Покоłodна М.М., Божко Л.Д. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. Х. : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 310 с.

15. Тронько П.Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури: Досвід. Проблеми. Перспективи/ НАН України. Ін-т історії України. Всеукр. спілка краєзнавців. К.: Рідний край, 1994. 108 с.

16. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). Київ., 2000. 270 с.

17. Тумаш А.В. Виховний потенціал гурткової роботи: навчально-методичний посібник. Коростень, 2019. 32 с.

18. Українське краєзнавство: сторінки історії та історія культури : С.М. Домбровська, О.В. Поступна, О.В. Степанко. Харків : Видавництво ХНАДУ, 2019. 338 с.

19. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: КНТ, 2008. 296 с.

Інформаційні ресурси

1. Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді. URL : <https://patriotua.org/>

2. Комунальний заклад "Рівненський обласний центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді" Рівненської обласної ради. URL : <http://rivnepatrioticcenter.org.ua/>

3. Рівненський обласний краєзнавчий музей. URL : <http://museum.rv.gov.ua/>

4. Національна спілка краєзнавців України. URL : https://nsku.org.ua/?page_id=5603

5. Відділ краєзнавства та наукових досліджень учнів. URL : <https://patriotua.org/viddil-kraieznavstva/>

6. Київський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання. URL : <http://www.uacenter.info/>

7. Нова українська школа. URL : <http://nus.org.ua/>

8. Педрада. Портал освітян України. URL : <http://pedrada.com.ua>
9. Шкільний портал «Острів знань». URL : <http://ostriv.in.ua>
10. Освіта-UA. URL : <http://osvita-ua.net>
11. Методичний портал. URL : <http://metodportal.net/>
12. Вчитель вчителю, учням та батькам. URL : <http://teacher.at.ua>
13. Портал вчителів початкових класів «Урок». URL : <http://www.yrok.net.ua/>
14. Портал Всеосвіта. URL : <http://vseosvita.ua>
15. Освітній проект «На урок». URL : <http://naurok.com.ua>
16. Платформа онлайн-освіти Prometheus. URL : <https://prometheus.org.ua>
17. Студія онлайн-освіти EdEra. URL : <https://www.ed-era.com>
18. Віртуальні бібліотеки, е-каталоги та довідники е-ресурсів. URL : http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_virtual_libraries/

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні та лабораторні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів

Види оцінювання	Бали
Змістові модулі 1(теми 1-5)	30
Змістові модулі 2 (теми 6-10)	30
Підсумковий контроль (теми 1-10) – іспит	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	задовільно
64-73	D	задовільно
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни